

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים
אבות פרק ב משנה יב – מאמר א

"יהי ממון חברך חביב עליך כשלך, והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך"

אבות (פ"ב מ"ב) רבי יוסי אומר יהי ממון חברך חביב עליך כשלך,¹ והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך,² וכל מעשיך יהיו לשם שמים, ע"כ.

א- **בפי' רש"י** (שם) בד"ה שאינה ירושה לך. אל תאמר הואיל ואבא חכם גדול היה אף אני אהיה כמו כן בלי שום טורח, עכ"ל.
בפי' הרמב"ם (שם) כבר בארנו בפרק השמיני ענין ההכנה, ושראוי שיכין האדם עצמו למעלות. ובארנו בפרק החמישי ענין אמרו כל מעשיך יהיו לשם שמים, עכ"ל.

ב- **בפי' רבינו יונה** (שם) רבי יוסי אומר יהי ממון חברך חביב עלך כשלך - לקיים בו מצות בעליו:

והתקן עצמך ללמוד תורה - התקן עצמך במדות טובות כדי שתלמוד את התורה ותגיע אל מעלת החסידות כדאמר (אבות פ"ב מ"ה) ולא עם הארץ חסיד. וזהו שאמר שלמה ע"ה "ראמות לאויל חכמות בשער לא יפתח פיהו" (משלי כד ז). ר"ל כי האויל החכמה אליו רחוק וגבוה גבוה מי ימצאנו. ובמקום שפוסקין את הדין ומדברים בחכמה יחסום פיהו כי לא ידע להשיב [משלי שם] מחשב להרע לו בעל מזמות יקראו. שלא תאמר בשביל שאין דעת האויל [מכוונת] בכוננת לא נתחכם. כי אין לו סברא לדעת החכמה והנה הוא מחשב להרע וסברתו גדולה ומחודדת לעשות רע עד כי יכנו שמו ויקראו בעל מזמות. ולא הניח חכמת התורה אך מפני רוע לבבו כי הכל לקבל יש לו.

ג- **בפי' הרע"ב** (שם) בד"ה התקן עצמך ללמוד תורה - שלא תאמר הואיל ואבי חכם ואבי חכם, תורה חוזרת לאכסניא שלה ואיני צריך לבקש אחריה: וכל מעשיך יהיו לשם שמים - אף בשעה שאתה עוסק באכילה ושתייה ובדרך ארץ לא תתכוין לההנות גופך, אלא שתהיה בריא לעשות רצון קונך, עכ"ל.

ד- **ובתוס' יו"ט** (שם) יהי ממון חברך חביב עליך כשלך, עמ"ש במשנה י: והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך, פירש הר"ב שלא תאמר הואיל ואבי חכם וכו' תורה חוזרת על אכסניא שלה וכו' שכן דרשו רז"ל בפסוק לא ימוש מפניך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם (ישעיה נט) בפרק ז' דב"מ (פה א). וקמ"ל ר"י דהני מילי כשמתקן עצמו לך דמתקיימא בו יותר מבזולתו. ואי לאו הכי לא, עכ"ל.³

ה- **בחי' הגר"א** (שם) **והתקן כו'**. כמ"ש (במ"ר פנחס כז) יפקוד ה' אלהי הרוחות וגו' קח לך את וגו', א"ל הקב"ה בניך היו יושבים ויהושע כו', ואמרו ביומא (עב ג) ג' כתרין הן זר ארון כו' כתר תורה עדיין כו'. **וכל מעשיך**. כמ"ש "בכל דרכיך דעהו" וגו' (משלי ג), ואמרו איזה פרשה קטנה שכל גופי התורה כו', ועיין סוף ברכות (סג א).

ו- **בתפארת ישראל** (שם, יכ"ן) יהי ממון וכו' כשלך. כנגד גמ"ח תני לה, שתשתדל ותשמח להרבות ממונו ולא להמעטו, ואם כך בממון שיטנו בחזרה, כ"ש כח גופו וכבודו ושכלו, תשתדל לחזק ולהרבותם, ולא להחלישם ולהמעטים [דבכל הנך שייך גמ"ח]:

והתקן עצמך ללמוד תורה. משום תורה תני לה, ור"ל הזדרז לתקן עצמך מכל הקלקולים שימניעוך מלימודה, הן בדאגת פרנסה, או חולשת הגוף, או מיעוט השכל, או שאר צער, הוה מחשב כאילו כל אלה מתוקנין לך בשבתך ללמוד:

שאינה ירושה לך. להשיגה בלי יגיעה ובלי יחוד כל המחשבות אליה, [ומ"ד "מורשה קהלת יעקב" (וזאת הברכה לג ד), היינו לכלל ישראל, כדכתיב "כי לא תשכח מפי זרעו" (וילך לא כא), ולענין קיום מצותיה שלא תשתנה בשום זמן או מקום או דור, אבל לכל יחיד אינה ירושה, ואפילו אביך ואבי אביך ת"ח, אדרבה זה גורם שלא תהיה ת"ח, שלא יאמרו שהתורה ירושה (כנדרים פא א), ואפילו אתה כבר דור רביעי בתורה, שאז לא תמוש התורה מזרעו (כבי"מ פה א), היינו רק שאינך צריך אז יגיעה קשה כאחרים, אבל כשתלמדה דרך עראי עם מחשבות זרות, לא שמענו שתנחילנה], עכ"ל.

וכל מעשיך יהיו לשם שמים. לענין עבודה תני לה, ור"ל אפילו בעסקך לצרכי הגוף וממון תכוון לחזקם לעבודתו ית' (ועי' ברכות סג א), עכ"ל.

¹ בספר קיצור שולחן ערוך (סימן קעט סעיף ו) אסור ללמוד תורה שאינה ירושה לך, וז"ל (ברכות נו א) אל תקרי מורשה אלא מאורסה. שמקודם צריך האדם להיות משתוקק ברוב עבודה בדחילו ורחימו אל התורה וזו היא מורשה, עכ"ל.
² **בחי' מהרש"א** (בבא מציעא פה א) כל שהוא ת"ח ובנו ת"ח כו'. מאי אמר ה' אמר הקדוש ברוך הוא אני ערב לך בדבר זה מאי מעתה ועד עולם כו' הקושיות וכו' עד השתא לא ידע מאי מעתה ועד עולם ולמאן הוא ערב ולישנא דמחזרת ולא קאמר חוזרת [קשה].

³ **בספר חתם סופר** (שם) יהי ממון חברך חביב עליך כשלך והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך וכל מעשיך יהיו לשיש, אולי יאמר שיעסוק בתורה אי"ג שצריך להיות יושב ומצפה על שלחן אחרים ע"י כאלו המכתתים רגליהם ללמוד תורה, מ"מ לאהבתך התורה יהי חביב עליך כאלו נתפרנסת משלך, כדי לתקן עצמך ללמוד תורה באיזה תורה אמרו שאינה ירושה היא העיון הדק היטב, **ובלבד שלא תתכוון להטיל עצמך על הבריות ליהנות מכבוד התורה**, וזהו **וכל מעשיך יהיו לשם שמים**. עכ"ל [תק"ד - י"ח].

בספר שפת אמת (דברים לסוכות תרמז) באד"ה בפסוק ביום השמיני וכו', ובמשנה איתא (אבות פ"ב מ"ב) התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך. ונראה שבדאי מקודם צריכין לתקן עצמו להיות כלי מוכן לקבל הברכה והמתנה. הגם שבאמת התורה ירושה ומתנה הוא אבל היגיעה הוא להיות מוכן לזה. ואחר התיקון אז נקרא